

GENÇ İŞSİZLİĞİ SORUNUNUN ALMANYA VE TÜRKİYE MESLEKİ EĞİTİM SİSTEMİ ÇERÇEVESİNDE DEĞERLENDİRİLMESİ

Ayşe AYDIN

Sosyal Güvenlik Uzmanı, Sosyal Güvenlik Kurumu,

Aktüerya ve Fon Yönetimi Daire Başkanlığı, Balgat, Ankara, E-posta: aydin20@sgk.gov.tr

Başvuru Tarihi:15.03.2016, **Kabul Tarihi:**23.01.2017

DOI: 10.21441/sguz.2017.53

ÖZ

İşgücü piyasası ile ilgili tartışmalarda, üzerinde sıkça durulan konulardan birisi işsizliktir. Uzun yıllardan beri birçok araştırmaya konu olan işsizlik, son yıllarda, küresel boyutta büyük bir artış sergilemiştir. İşsizlik oranlarında ve işsiz sayısında artışın meydana geldiği bu süreçte, dikkate değer bir diğer konu da, 15-24 yaş arasındaki gençlerin maruz kaldığı işsizliğin, genel işsizlik oranlarından daha yüksek boyutlara ulaşmasıdır. Genel işsizlik gibi, ekonomik yapının işleyişine ve piyasa yapısına bağlı olarak çeşitli nedenlerle ortaya çıkabilen genç işsizliğinin, kendine özgü bir takım nedenleri ve özellikleri bulunmaktadır. Almanya, genç işsizliğinin çözümü konusunda AB'nin en başarılı ülkesidir. Almanya'nın başarısı, işgücü piyasasına yönelik mesleki eğitim programlarını başarılı biçimde uygulamasından kaynaklanmaktadır. Bu sebeple Türkiye'nin genç işsizliği sorununu ele alırken bu konuda oldukça başarılı bir durumda bulunan Almanya'nın mesleki eğitim sistemi Türkiye ile karşılaştırmalı olarak incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Genç işsizliği, istihdam, mesleki eğitim.

THE EVALUATION OF YOUTH UNEMPLOYMENT PROBLEM WITHIN THE FRAMEWORK OF GERMANY AND TURKEY EDUCATIONAL VOCATIONAL SYSTEM

ABSTRACT

In the debates on labour market, one of the issues that put emphasis on is unemployment. Unemployment, that is subject to many researches for many years, showed a great increase in global scale in recent years. In this process which there is an increase in unemployment rates and number of unemployed people, one other significant subject is that unemployment rate in youth between 15 to 24 years old reached higher rates than total unemployment rates. Like total unemployment, youth unemployment that can emerge depending on various reasons as functioning of economic structure and market structure, has specific reasons and features. Germany, is most successful country in the EU as regards the solution of youth unemployment. The success of the Germany is due to effective implementation of vocational training programmes in the Labour Market. For this reason, while addressing the problem of youth unemployment in Turkey, Germany's vocational education system (very successful in this regard) is compared with Turkey.

Keywords: Youth unemployment, employment, vocational training

GİRİŞ

Çağımızda işsizlik, tüm dünya ülkelerinin en önemli sosyo-ekonomik sorunu olmayı sürdürmekte ve özellikle toplumun geleceğini belirleyen gençler arasında giderek yaygınlaşmaktadır. Bugün dünyada kayıtlara geçen yaklaşık 73,4 milyon (ILO, 2015: 79) genç işsiz; çalışma standartlarının asgari koşullarından ve sosyal güvenlikten yoksun, kayıt dışı sektörde çalışan, eksik istihdam edilen ve sayıları milyonları bulan diğer gençleri de eklediğimizde sorunun boyutları daha da büyümektedir.

Genç işsizliği sorununun, kapsamlı, detaylı ve uzun vadeli çözümler gerektirdiği açıktır. İşsizlik, gençleri çaresizliğe sürükleyerek sosyal sorunlara neden olmanın yanı sıra, toplumun en verimli kesimini, yaşam sürecinin en verimli döneminde üretim faaliyetinin dışında bırakarak büyük ekonomik kayıplara yol açmaktadır. Yeni işler oluşturulmaması, eğitim ve istihdam arasındaki ilişkinin sağlıklı bir biçimde kurulamaması, gençlerin niteliklerinin işgücü piyasasının ihtiyaçlarına cevap verememesi gibi çeşitli nedenlerden kaynaklanan genç işsizliği, gençlerin ve ülkemizin geleceği açısından son derece önemlidir.

Bu çalışmada, toplumsal, ekonomik ve bireysel sonuçları açısından kaygı verici boyutlara ulaşan genç işsizliği sorunu çeşitli açılardan ele alınarak, Türkiye'nin mesleki eğitim sistemi ile genç işsizliği sorununu çözmede başarılı ülkeler arasında yer alan Almanya'nın mesleki eğitim sistemi karşılaştırılıp sorunun çözümüne yönelik durum değerlendirmesi yapıp, önerilerde bulunulmuştur.

1. GENEL OLARAK İŞSİZLİK VE GENÇ İŞSİZLİĞİ KAVRAMLARI

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından işsizlik "Referans dönemi içinde istihdam halinde olmayan kişilerden iş aramak içi n son üç ay içinde iş arama kanallarından en az birini kullanmış ve 15 gün içinde işbaşı yapabilecek durumda olan kurumsal olmayan çalışma çağındaki tüm kişiler" olarak tanımlanmaktadır (TÜİK, 2017).

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ); 10-19 yaş grubunu ergenlik, 15-24 yaş grubunu gençlik dönemi ve 10-24 yaş grubu bireyleri ise genç insanlar olarak tanımlamaktadır. Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) ve Birleşmiş Milletler (BM) gibi uluslararası kuruluşlar ise gençlik dönemini 15-24 yaş grubu olarak kabul etmektedirler (United Nations, 2017: 2). UNESCO, genç insanların değişen ve heterojen bir grup olduğunu ve genç olma tecrübesinin bölgelere ve ülkelere göre büyük değişiklik gösterdiğini vurgulamaktadır (United Nations Educational Scientific and Cultural Organization (UNESCO), 2017).

ILO 'ya göre, çalışmaya hazır olan, herhangi bir işi olmayan, aktif olarak iş arayan, işe başlamaya hazır olan tüm kişiler işsiz olarak tanımlanmaktadır (ILO, 2017).

BM'nin genç tanımı ile ILO ve TÜİK'in işsiz tanımları birlikte ele alındığında 'genç işsiz'; 15-24 yaşları arasında bulunan, referans döneminde istihdamda olmayan ve bir saatten fazla çalışmamış, çalışmaya hazır olan ve aktif olarak iş arayan kişi olarak tanımlanabilmektedir. Bu şekilde ortaya çıkan işsizlik olgusuna ise "genç işsizliği" denilmektedir (Murat & Şahin, 2011: 33-34).

2. GENÇ İŞSİZLİĞİNİN ORTAYA ÇIKARDIĞI SORUNLAR

Genç işsizliğine neden olan mikro nedenler arasında; gençlere özgü nitelikler, eğitilmiş işsizler, gençlerin çalışma eğilimlerindeki farklılıklar, piyasaya ilk kez giriş yapacak olan gençlerin beklentilerinin yüksekliği, etnik kökenden kaynaklanan nedenler sayılabilir. (Murat & Şahin, 2011: 54)

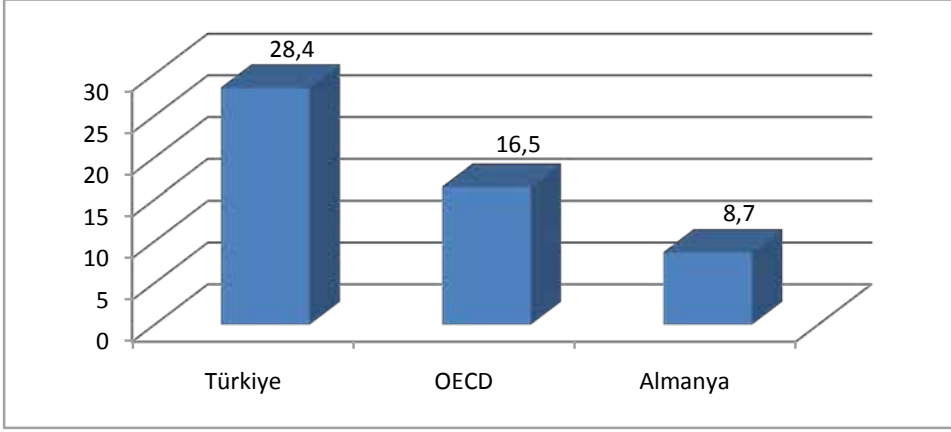
Genç işsizliğinin mikro etkilerine ek olarak toplumun tamamını etkileyen makroekonomik etkileri de vardır. Bunların en önemlilerinin başında; gençlerin çalışmaması sonucu üretime katılamamaları ve ülke üretiminde önemli bir kayıp ve eksik istihdam meydana getirmeleri yer almaktadır (Darıcı & Taşçı, 2009:140).

Bahsedilen ekonomik etkilerinin yanı sıra genç işsizliği sonucu gençlerin iş piyasasına entegre edilememeleri ülkelerin gelecekle ilgili kalkınma ve refah beklentileri üzerinde bir tehdit unsuru oluşturmaktadır. Potansiyel üretim gücü olan genç işgücü, ülkelerin kalkınmasında önemli bir kaynaktır. Bu kaynak işgücü piyasasının ihtiyaçlarını karşılayacak nitelikli işgücüne dönüştürüldüğünde toplumlar açısından avantaj oluşturacak bir değerdir. Aksi takdirde bu durum sosyo-ekonomik sorunların kaynağı haline dönüşebilmektedir (Karabıyık, 2009: 294).

Gençler arasında işsizliğin artması, devletin vergi gelirlerinin düşmesi ve tüketimin de azalması anlamına gelmektedir. Sonuçta tehlikede olan sadece ekonomik büyüme değildir. Genç kuşakların yaşlıların yükünü taşıdığı sosyal güvenlik sistemleri de bu olumsuz koşullardan nasibini alabilmektedir.

Gençlerin işgücü piyasasında oluşturduğu sorunları incelerken kullanılan tanımlamalardan biri "atalet oranı"dır. Eğitim süreci içerisinde bulunmayan ve istihdamda olmayan kişileri kapsayan bu oran, gençlerin işgücü piyasası içerisindeki durumunu ifade etmekte kullanılan bir orandır (Kılıç & Bülbül, 2012: 42-43).

Şekil 1: Gençlerde Atalet Oranı (%) (15-29 yaş) 2014

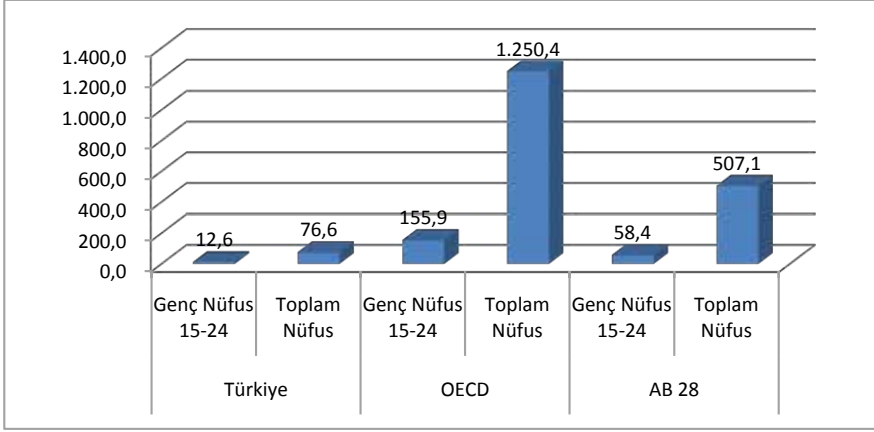

Kaynak: OECD, 2014, *NEET Rates of Youth*. Türkiye gerek ILO gerekse OECD'nin tanımlamaları çerçevesinde yapılan araştırmalarda en yüksek atalet oranına sahip ülkeler arasında ön plana çıkmaktadır. OECD'nin 2014 verilerine göre Türkiye'de 15-29 yaş arası gençlerde atalet oranı %28,4 iken, OECD ülkelerinin ortalaması %16,5'tir. Almanya'da ise 15-29 yaş arası gençlerde atalet oranı % 8,7 olarak görülmektedir (OECD, 2014).

Gençlikte atalet hem bugün, hem de gelecek açısından sorun teşkil etmektedir. Bugün açısından sorundur çünkü bu gençlerin suç ve madde bağımlılığı da dâhil çeşitli anti-sosyal davranış biçimlerine yönelme ihtimalleri daha fazla olmaktadır. Gelecek açısından da sorun teşkil etmektedir çünkü iş tecrübeleri veya piyasada geçerli olabilecek becerileri olmadığı için yaşamlarının büyük bir kısmında "sosyal dışlanma" ile karşı karşıya kalabileceklerdir (Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu, 2008: 37). Bu büyük kitle çalışma hayatına ve ekonomiye katılmadığı takdirde ülke ekonomisi taşıyamayacağı bir sosyal yardım yüküyle karşı karşıya kalacak, ekonomik ve sosyal kalkınma riske girecektir.

3. TÜRKİYEDE GENÇ İŞSİZLİĞİ SORUNU

AB-28 ve OECD ülkelerinde 2013 yılında genç nüfus ve toplam nüfus sayıları ele alınarak genç nüfusun toplam nüfus içindeki oranı hesaplandığında AB-28 üye ülkelerinin genç nüfusunun toplam nüfus içindeki oranı % 11,5; OECD ülkelerinin genç nüfus oranı %12,4 oranı iken bu oran Türkiye için %16,4 ile OECD ve AB ülkelerine kıyasla oldukça yüksektir (OECD, 2016a).

Şekil 2: Genç Nüfus ve Toplam Nüfus (Milyon kişi) 2013

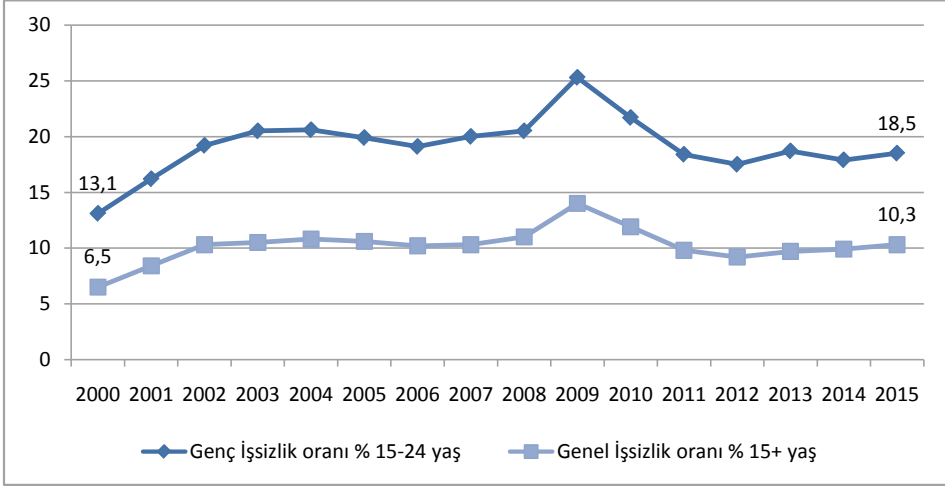
Kaynak: OECD, 2016, *Demography and Population*.

Türkiye’de işgücü piyasasında gençlerin durumu incelendiğinde şu temel özelliklerin ortaya çıktığı görülmektedir.

- Gençler arasında düşük istihdam, yüksek işsizlik oranları,
- Yüksek kentsel ve tarım dışı genç işsizlik oranları,
- Genç iş gücünde yükselen eğitim düzeylerine rağmen, yetersiz eğitim altyapısı,
- İşgücü piyasası ihtiyaçlarını karşılamayan bir mesleki eğitim sistemi,
- Okul-iş dünyası ilişkisinin yetersizliği,
- İşgücü piyasasındaki ihtiyaçların değişimine hızlı uyumun gösterilememesi,
- İşgücü arzı ile işgücü talebi arasında uyumsuzluk.

Türkiye’deki işsizliğin analizinde ortaya çıkan yapısal özelliklerden en önemlisi işsizliğin, genç işsizliği olarak ortaya çıkmasıdır. İşsizlik oranlarına bakıldığında, 15-24 yaş grubundaki işsizlik oranının, tarihsel olarak, genel işsizlik oranından daha yüksek olduğu görülmektedir.

Şekil 3: Yıllar İtibariyle Genç İşsizlik ve Genel İşsizlik Oranları (%)

Kaynak: TÜİK, 2016, *İşgücü İstatistikleri*.

2000 yılında, genç işsizliği oranı % 13,1 seviyelerinden 2015 yılında % 18,5 seviyelerine yaklaşık % 42'lik bir artışla ulaşmıştır. Bu yaş grubunda istihdam edilen yaklaşık 4 milyon genç çalışana karşılık halen 919 bin işsiz bulunmaktadır.

Cinsiyet açısından gençlerin işgücüne katılım oranlarına bakıldığında, Türkiye'de 15-24 yaş grubundaki erkeklerde işgücüne katılım oranının AB ülkeleriyle yaklaşık aynı düzeyde olduğu görülmektedirken genç kadınların işgücüne katılımının OECD ve AB ülkelerinin çok altında olduğu ortaya çıkmaktadır. Türkiye işgücü piyasasına kadınların katılımı kısıtlıdır. Bu durum, işgücü piyasasında köklü bir sorunu yansıtmakta ve sanayileşmiş ülkeler ile Türkiye arasında en önemli farklılıklardan birini oluşturmaktadır (World Bank; DPT, 2009: 8). Kadınların işgücüne katılmada veya istihdamda kalma isteksizliğinin arka planında, geleneksel toplumsal değerlerin önemli bir rol aldığı bilinmektedir (Rittersberger & Çelik, 2016: 13).

Tablo 1: 15-24 yaş grubu İşgücüne Katılım Oranları (%)

	Türkiye			OECD			AB 28		
	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam
2006	51,2	24,3	37,4	54,2	44,8	49,5	48,3	41,2	44,8
2007	51,6	24,4	37,7	53,8	44,5	49,1	48,3	41,1	44,8
2008	51,7	25,1	38,1	53,9	44,6	49,3	48,9	41,7	45,4
2009	52,2	25,8	38,7	52,4	43,8	48,1	48,1	41,2	44,7
2010	50,9	26,3	38,3	51,9	43,3	47,6	47,4	40,8	44,1
2011	52,3	26,8	39,3	51,6	43,1	47,4	46,8	40,5	43,7
2012	50,8	25,9	38,2	51,5	43,1	47,3	46,6	40,4	43,6
2013	51,9	27,5	39,6	51,1	43,3	47,2	45,9	40,2	43,1
2014	54,0	27,7	40,8	51,1	43,1	47,2	45,6	39,9	42,8
2015	54,2	29,8	42,0	50,9	43,2	47,1	45,3	39,8	42,6

Kaynak: OECD, 2016, *Labour force Participation Rate*.

Paradoksal olarak, ülkemizde ortalama eğitim düzeylerinin düşük olduğu ve işverenlerin vasıflı işçileri tercih ettikleri bir ortamda, 15-24 yaş arası eğitimli gençler (lise ve üzeri) arasındaki işsizlik görece daha yüksektir. Eğitimli gençlerin işsizlik oranlarının yüksek olması sorununa hem arz hem de talep yönünden bakılabilir. Bir taraftan verilen eğitim işgücü piyasasında talep edilen nitelikleri karşılamazken, diğer bir taraftan ekonomi eğitimli işsizlere uygun işler oluşturamamaktadır. Eğitimli gençlerin işsiz kalmasının bir nedeni de bu gençlerin daha yüksek ücret beklentisi içinde olması ve kayıtlı sosyal güvenceli işler bulmaya istekli olmalarıdır (World Bank, 2006: 75). Bu durum, okul kalitesi ve işgücü piyasasına ilk giriş zorlukları bakımından alarm vericidir. İşverenler meslek veya genel lise mezunlarının hizmetlerine gereksinim duymamaktadır.

4. AB ÜLKELERİNDE GENÇ İŞSİZLİĞİNİN BOYUTLARI

Genç işsizliği sorunu ile ekonomik gelişmişlik düzeyi arasında aynı yönlü doğrusal bir ilişki bulunmamaktadır. Avrupa ülkelerinde bile genç işsizliğinin yetişkin işsizliğine oranının oldukça yüksek olması, genç işsizliği ile gelişmişlik düzeyi arasında aynı yönlü bir ilişkinin olmadığını en büyük göstergesidir. Ancak gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde genç işsizliğinin nedeni bakımından bir farklılık söz konusudur. Gelişmiş ülkelerde genç işsizliğinin nedeni daha çok nüfusun demografik dağılımı ve gelişimi ile ilgili olurken, gelişmekte olan ülkelerde yeterli

iş imkânlarının oluşturulamaması ve eğitim düzeyinin yetersizliği genç işsizliğinin nedenleri olarak ortaya çıkmaktadır (Kılıç & Özay, 2009: 41). Bir ülkedeki gençlerin işsizlik sorunu ile karşılaşmaları, sadece işsiz kalan gençleri değil, ülke ekonomilerini de negatif yönlü etkilemektedir (Murat & Şahin, 2011: 234) .

Genel olarak düşük genç nüfusa sahip olan AB’de, genç işsizlik oranı, genel işsizlik oranının yaklaşık 2 katı kadardır.

Tablo 2: Türkiye ve AB Ülkelerinde İşsizlik Oranları (%) (2015)

Ülkeler	Genç İşsizlik Oranı	Yetişkin İşsizlik Oranı	Genç İşsizliğin Yetişkin İşsizliğe Oranı	Ülkeler	Genç İşsizlik Oranı	Yetişkin İşsizlik Oranı	Genç İşsizliğin Yetişkin İşsizliğe Oranı
Türkiye	18,5	10,4	1,78	Litvanya	16,3	9,3	1,75
Birleşik Krallık	14,6	5,4	2,70	Lüksemburg	17,4	6,7	2,60
Belçika	22,1	8,6	2,57	Macaristan	17,3	6,9	2,51
Bulgaristan	21,7	9,2	2,36	Malta	11,8	5,5	2,15
Çek Cumhuriyeti	12,6	5,1	2,47	Hollanda	10,8	6,3	1,71
Danimarka	10,8	6,3	1,71	Avusturya	10,6	5,8	1,83
Almanya	7,2	4,7	1,53	Polonya	20,8	7,6	2,74
Estonya	13,1	6,3	2,08	Portekiz	32	12,9	2,48
İrlanda	20,9	9,6	2,18	Romanya	21,7	7	3,10
Yunanistan	49,8	25,1	1,98	Slovenya	16,3	9,1	1,79
İspanya	48,3	22,2	2,18	Slovakya	26,5	11,5	2,30
Fransa	24,7	10,4	2,38	Finlandiya	22,5	9,6	2,34
Hırvatistan	43	16,5	2,61	İsveç	20,4	7,6	2,68
İtalya	40,3	12,1	3,33	Kıbrıs	32,8	15,2	2,16

Kaynak: ILO, 2015, *Unemployment rate by sex and age*.

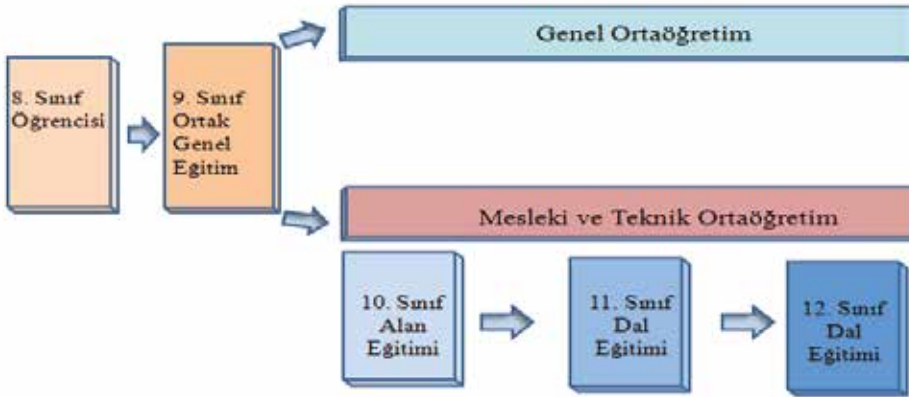
AB üyesi ülkeler arasında Yunanistan, İspanya, Hırvatistan, İtalya, Portekiz, Kıbrıs, Slovakya gibi ülkeler AB 28 ortalamasından (%22,1) daha yüksek genç işsizliği oranına sahiptirler. AB ülkeleri içerisinde genç işsizlik sorununun çözümünde en başarılı olan ülkelerin Hollanda, Danimarka ve Almanya olduğu görülmektedir. Bu ülkelerden Hollanda ve Danimarka, aktif işgücü piyasası politikalarının uygulamalarındaki başarılar ile anılırken Almanya'nın başarısının temel sebebi, işgücü piyasasına yönelik mesleki eğitim programlarını başarılı biçimde uygulaması olmaktadır (European Commission, 2014).

5. TÜRKİYE’DE MESLEKİ EĞİTİM

Türkiye’de Milli Eğitim Sistemi, örgün eğitim ve yaygın eğitim olmak üzere iki ana bölümden oluşmaktadır. Örgün eğitim; okul öncesi, ilköğretim, ortaokul, ortaöğretim ve yükseköğretim kurumlarını kapsamaktadır. Yaygın eğitim ise örgün eğitim yanında veya dışında düzenlenen eğitim faaliyetlerinin tümünü kapsamaktadır (MEB, 2016: 17). Yaygın eğitimde yürütülen en önemli mesleki eğitim; çıraklık eğitimidir. Bunlardan başka ülkemizde mesleki eğitim; geleneksel olarak usta-çırak ilişkisiyle bir meslek ustası yanında da öğretilmektedir.

Örgün mesleki ve teknik eğitimde 9.sınıf, Anadolu sağlık meslek liseleri dışındaki okul türlerinde ortaktır. 9. sınıfı bitiren öğrenciler alan tercihi yaparlar. Meslek lisesi ve teknik liselerin 10. sınıf öğrencileri meslek alanlarında, 11. ve 12. sınıf öğrencileri ise öğrenim gördükleri alanın tercih ettikleri dalında eğitimlerine devam ederler (MEB, 2014: 18).

Şekil 4: Öğrencinin Yönelimi ve Mesleki Eğitim Süreci

Kaynak: MEB, 2014, *Meslekî ve Teknik Eğitim Strateji Belgesi ve 2014-2018 Eylem Planı*

Meslek liselerine öğrenci kabulleri okul türüne, seçilecek alan ve dallara göre farklılıklar gösterebilmektedir. Öğrencilerin, okul türü ve programlar arasındaki geçişleri ile okullar arasındaki nakiller belirli şartlar altında yapılabilmektedir. Öğrencilere öğrenimlerini tamamladıkları okul türü, program, alan ve dala göre diploma düzenlenmektedir (MEB, 2014: 18-19)

Türkiye’de uygulanan meslekî eğitim sistemine bakıldığında ara eleman gücü yetiştirmede yeterli eğitim olanaklarına sahip olunmadığı ve istihdam piyasasının

gereksinimlerine uygun yeterlilikte insan gücü yetiştirilemediği görülmektedir. Geleneksel eğitim modeli üzerine kurulmuş olan Türk sisteminde sanayi okul iş birliği tam olarak sağlanamadığından, meslekî eğitim büyük ölçüde teoride kalmakta ve uygulamada başarılı sonuçlar alınmamaktadır (Altay & Üstün , 2011: 27) . 2014/2015 eğitim-öğretim yılında meslek lisesi çıkışlı 1.005.219 öğrenciden sadece %8,99'unun lisans eğitimine devam etme hakkı kazanmış olması da bu durumun bir sonucudur (MEB, 2016: 16) .

Ülkemizde, mesleki ve teknik eğitimle ilgili toplumda yeterince farkındalık olduğu söylenememektedir. Mesleki ve teknik eğitim ikincil bir eğitim olarak görülmekte, sosyal ve ekonomik değer daha çok genel ortaöğretim ve yükseköğretime atfedilmektedir. Bu algı, başarılı öğrencilerin mesleki eğitimi tercih etmesine engel teşkil etmektedir. (MEB, 2014: 43)

Mesleki ve teknik ortaöğretim programları ile yükseköğretim programları arasında tam anlamıyla bütünlük ve devamlılık sağlanamamaktadır. Ayrıca mesleki ve teknik eğitimde yetişen öğrencilerin uluslararası hareketliliğini ve mesleğiyle ilgili küresel gelişmeleri takip etmelerini sağlayacak yabancı dil eğitimi yeterince verilememektedir. (MEB, 2014: 44)

Mesleki teknik eğitim pahalı bir eğitimidir. Bunun yanında mesleki eğitim kurumları teknolojinin durmak bilmeyen ilerlemesini takip etmek zorundadır. OECD'nin *Education at a Glance 2016 Raporuna* göre Türkiye eğitime ayırdığı finansman açısından diğer OECD ülkelerinin gerisinde kalmıştır. Merkezi yönetimin yıllar içinde eğitime olan bütçeyi sürekli artırmasına rağmen, Türkiye'deki eğitim çağında bulunan genç nüfus oranının gelişmiş birçok ülkeye göre oldukça yüksek olması, eğitime daha fazla bütçenin ayrılmasını gerektirmektedir (OECD, 2016b)

Tablo 3: Türkiye'de Eğitimle İlgili Bazı Göstergeler

Toplam Öğrenci Sayısı	2015/2016	17.5 milyon
Çıracılık Eğitimi/Mesleki Eğitim Gören Öğrenci	2015/2016	2 milyon
Toplam Üniversite Öğrencisi Sayısı	2015/2016	3.9 milyon
Eğitime Ayrılan Bütçe	2016	76 milyar TL
Eğitim Bütçesinin GSYH'ye Oranı	2016	4,53%

Kaynak: MEB, 2016, *Milli Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2015/2016* ve YÖK, 2017, *Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi Öğrenci İstatistikleri*.

Dünyadaki bilimsel ve teknolojik gelişmelere bağlı olarak iş piyasası sürekli olarak değişmektedir. İş piyasasındaki değişimler bireyin bir işte istihdam edilebilmesi için gereken mesleki nitelikleri de farklılaştırmaktadır. İş için gerekli mesleki niteliklerdeki değişimler mesleki ve teknik eğitime kapsamlı bir şekilde yansıtılmamaktadır (MEB, 2014).

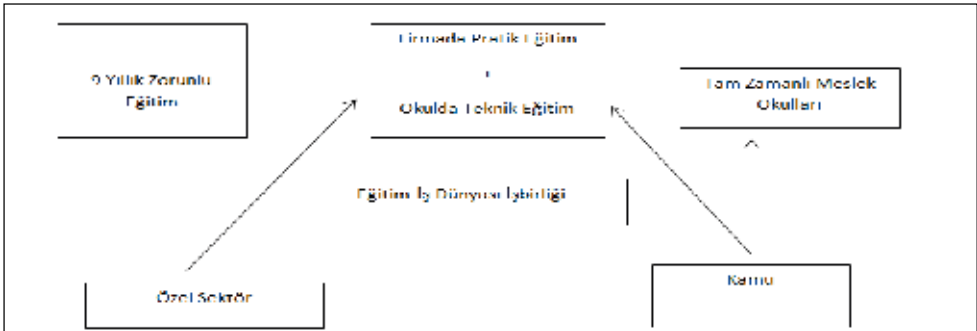
Başarılı bir şekilde uygulanan mesleki eğitim sistemi ile genç nüfus grubundaki işsizlik oranlarında düşüş hedeflenirken, sistemin uygulanabilirliğinin nihai kararı, ülkemizdeki mevcut koşullar analiz edilerek verilmelidir. Bunun için öncelikle mesleki eğitim sisteminin başarı ile uygulandığı Almanya ile Türkiye'deki eğitim sistemi karşılaştırılarak, farklılıklar ve benzerlikler göz önüne alınıp ülkemizde de var olan mesleki eğitim sisteminin aksayan yönlerinin göz önüne alınması gerekmektedir. Çünkü sistem, her ne kadar Almanya'da başarıyla uygulanmış olsa da ülkemizdeki eğitim sistemi ile ekonomik ve hukuki yapının Almanya'dan farklı olması uygulamanın başarı ile sonuçlanmasını engelleyebilmektedir.

6. ALMANYA MESLEKİ EĞİTİM SİSTEMİ

Almanya'da, meslek eğitimi, ekonomik gelişmenin temeli ve esas unsurlarından birisidir. Bu alanda yapılan bütün yatırımlar gelecek için yapılan yatırım olarak değerlendirilmekte, planlamakta ve uygulanmaktadır (Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonu (TESK), 2007).

19. Yüzyılın başında Almanya'nın eyaletlerinde meslek okulları açılmış, meslek eğitimindeki ikili (Dual) sistem 1969 yılında yürürlüğe giren Meslek Eğitim Yasası ile bugünkü meslek eğitim sistemi oluşturulmuş, devletin, işverenin ve işçinin görev ve sorumlulukları belirlenmiştir (Germany Federal Ministry of Education and Research, 2016).

Şekil 5: Alman İkili Mesleki Eğitim Sistemi

Kaynak: Özdemir, 2012, *Alman Mesleki Eğitim Sisteminde Özel Sektörün Rolü ve Ülkemiz Mesleki Eğitim ve Oda Sistemi için Çıkarımlar*.

Almanya’da tam zamanlı zorunlu eğitimin ardından genel eğitim mezunları mesleki eğitim programlarına katılmaktadır. “İşyerinde” ve “Meslek Okulunda” olmak üzere iki farklı yerde eğitim verildiğinden bu sistem **İkili Sistem** olarak adlandırılmaktadır (Altay & Üstün , 2011: 3).

Zorunlu eğitimini bitiren öğrenciler ikili mesleki eğitim sistemine veya tam zamanlı bir meslek okuluna devam edebilmektedir. İkili mesleki eğitime devam için resmi bir diplomaya ihtiyaç yoktur ancak bu durum öğrencinin işletme tarafından kabul edilme şansını çok zayıflatmaktadır. Almanya’da nitelikli personel elde etmenin en iyi yolunu olarak mesleki eğitim olarak gören şirketler, okuldan ayrılan kişilerin yaklaşık %50’sine mesleki eğitim vermektedirler (Germany Federal Ministry of Education and Research, 2016).

İşletme içi eğitimle, bir meslek okulunda haftada 2-3 gün süreli teorik eğitimin birlikte yürütüldüğü İkili Sistem, daha sonra sürdürülecek olan mesleğe yönelik deneyim sağlamak ve bu tür eğitimden geçen gençler açısından istihdam imkânları artmaktadır (Germany Federal Ministry of Labour and Social Affairs, 2017: 3-4)

İkili mesleki eğitim, ekonominin her alanında onaylanmış 350 meslekte, genelde 3 yıl olmak üzere, 3 yıl ile 5 yıl arası sürmektedir (Germany Federal Ministry of Labour and Social Affairs, 2017: 5)

Alman ikili eğitim sistemi öncelikle mesleki eğitim-öğretim daha sonra kariyer, istihdam edilebilirlik ve mesleki yeterlilik sağlamaktadır. İkili sistem sayesinde Almanya düşük genç işsizliği oranına ve gençlerde üst düzey becerilere sahiptir.

Eğitim, sınav ve sertifikalandırma her sektörde ve ülke içinde standartlaştırılmıştır. Tüm çıraklar bölge ve şirkete bakılmaksızın aynı eğitimi almakta ve işverenler bu sertifika ile çırakların hangi eğitimi aldıklarını, hangi bilgilere sahip olduklarını anlamaktadırlar.

Hemen hemen tüm Dünya’da mükemmel iş temelli mesleki eğitimin rekabet edilebilirlik ve sosyal katılım için hayati önemi olduğu konusunda giderek artan bir farkındalık oluşmaktadır (Germany Federal Ministry of Education and Research, 2016).

Tablo 4: Almanya’da Eğitimle İlgili Bazı Göstergeler

Toplam Öğrenci Sayısı	2015/2016	11 milyon
Çıraklık Eğitimi/Mesleki Eğitim Gören Öğrenci	2015	1,3 milyon
Toplam Üniversite Öğrencisi Sayısı	2016/2017	1,8 milyon
Eğitime Ayrılan Bütçe	2014	190,7 milyar Euro
Eğitim Bütçesinin GSYH’ye Oranı	2014	6,50%
İmzalanan Çıraklık Sözleşmesi Sayısı	2015	516.639

Kaynak: Germany Federal Statistical Office (DESTATIS), 2017

Mesleki eğitim sisteminin finansmanı, tasarımı ve işleyişinde özel sektörün kamu ile eşdeğer rolü vardır. (Özdemir, 2012: 1-4). Firmalar çoğunlukla ikili eğitimde yer alan öğrencilerin bu maliyeti karşılayarak yeni istihdam edeceği kişileri eğitmenin ve yanlış kişileri istihdam etmenin maliyetlerinden kurtulmuş olurlar. (German Mission, 2017). Aynı zamanda da ikili eğitime katkıda bulunmaları sayesinde gelecekte çalışanları olacak kişilere yatırım yapmış olmakla birlikte genç insanların emek piyasasına entegre olmalarına da katkı sağlamaktadırlar (Germany Federal Institute for Vocational Education and Training (BIBB), 2017: 3).

Özel sektör-kamu işbirliği, ülkenin sadece ekonomik büyümesine katkı sağlamakla kalmamakta, genç işsizliği gibi sosyo-ekonomik sorunlara da çözüm teşkil etmektedir (Özdemir, 2012: 1-4). Almanya’da genç işsizliği 2015 yılında % 7,2 iken bu oran AB ortalamasında % 22 civarındadır (ILO, 2015a). Üstelik Almanya, 82 milyon nüfusuyla (OECD, 2016a) diğer Avrupa ülkelerinden çok daha farklı bir yapıya sahiptir. Aynı zamanda Almanya, aktif işgücü piyasası politikalarına yönelik daha az harcama yapan bir ülke konumundadır. (Murat & Şahin, 2011: 315). Almanya’nın genç istihdamındaki başarısının sebebi sahip olduğu çıraklık ya da ikili eğitim sisteminden kaynaklanmaktadır. İkili eğitim sisteminin gençlere sağladığı yapı, onların işgücü piyasalarına geçişte daha az sıkıntı yaşamalarına neden olmaktadır (Korpi & Mertens, 2003: 599).

AB içinde en gelişmiş meslekî eğitim sistemlerinden birini oluşturan Alman sistemini güçlü kılan unsur, eğitim ile istihdam arasında geliştirilmiş olan sıkı uyumdur (Altay & Üstün , 2011: 3). Almanya, yükseköğrenime giriş yeterliliğine sahip gençleri çıraklık eğitimine yönlendirerek gençlerin hem gelir sağlama suretiyle kendilerine güvenlerini artırmalarını hem de çalışma yaşamı deneyimi kazanmalarını başarmıştır. Çıraklık eğitimini başarıyla tamamlayan gençler isterlerse eğitimlerine devam edip daha üst pozisyonlarda çalışma şansını da yakalayabilmektedir.

7. MESLEKİ EĞİTİMDE ALMANYA TÜRKİYE KARŞILAŞTIRMASI

Yukarıda Türkiye ve Almanya Mesleki Eğitim Sistemine ilişkin yapılan açıklamaların yanı sıra iki ülkenin mesleki eğitim sistemi çeşitli başlıklar altında aşağıdaki tabloda karşılaştırılmıştır.

Tablo 5: Mesleki Eğitimde Almanya Türkiye Karşılaştırması

ALMANYA	TÜRKİYE
BÜTÜNCÜL YAPI	PARÇALI YAPI
Sorumlu Kurum: Federal Mesleki Eğitim Enstitüsü (FMEE)	Sorumlu Kurum: Milli Eğitim Bakanlığı'nın (MEB) çeşitli genel müdürlükleri.
GÖNÜLLÜLÜK ESASI	ZORUNLULUK ESASI
Sistemin Esası: Gönüllülüktür. Mesleki eğitim sağlamak bir yükümlülük değildir. İşletmeler, öğrencilere beceri eğitimi yaptırmakta (mesleki eğitim) tamamen özgürdür. Sadece istekli ve imkâna sahip, ayrıca odalarca uygunluğu onaylanan işletmeler öğrencilere işletmeleri bünyesinde uygulamalı meslek eğitim sağlayabilmektedir. Bu çerçevede, uygun eğitmen çalıştıran, çalışma ortamı ve teçhizatı eğitime uygun olan işletmeler mesleki eğitim verebilmektedir. Almanya çapında tüm işletmelerin yaklaşık % 25'i mesleki eğitim vermektedir.	Sistemin esası: Zorunluluktur. Mesleki eğitim sağlamak, işletmeler için bir yükümlülüktür. 10 ve daha fazla kişi çalıştıran işletmeler, çalıştırdıkları kişi sayısının % 5'inden az, % 10'undan fazla olmamak üzere, meslek lisesi öğrencilerine beceri eğitimi sağlamakla, bu öğrencilere net asgari ücretin % 30'unu ödemekle ve 10 veya daha fazla öğrenciye beceri eğitimi sağlıyorsa, eğitim birimi kurmak ve usta öğretici çalıştırmakla yükümlüdür. Daha önce 20 ve daha fazla kişi çalıştıran işletmelerin beceri eğitimi verme yükümlülüğü varken, 6111 sayılı Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması ile Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ve Diğer Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ile bu 10'a indirilmiştir. Bakanlar Kurulu kararı ile bu sayı beşe de indirilebilmektedir. 6111 sayılı Kanun ile ayrıca, ödenecek asgari ücret "net" olarak belirlenmek suretiyle, net veya brüt olacağı konusundaki belirsizliğe son verilmiştir.

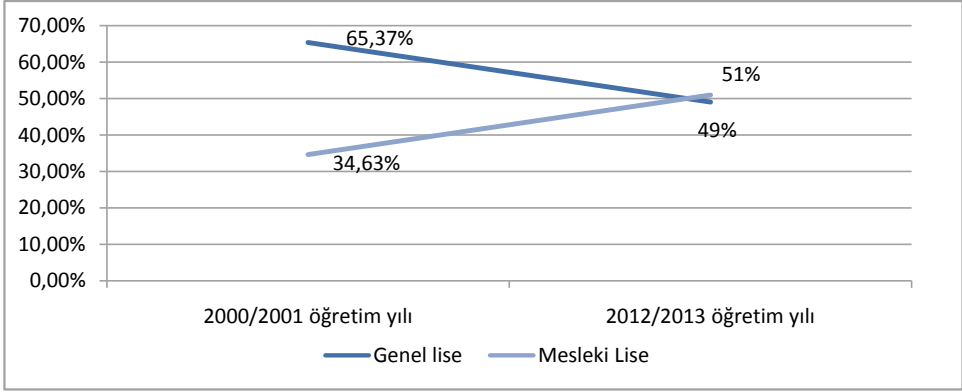
TEŞVİKLER VAR	TEŞVİK YOK
<p>Teşvik Sistemi: İki yönlüdür;</p> <ul style="list-style-type: none"> • İşletmede mesleki eğitimi destekleyici, tamamlayıcı faaliyetler bulunmaktadır. (Jobstarter programı, İşletmeler Üstü Eğitim Merkezleri vb.) • İşletmelere doğrudan destekler vardır.(Ücretin bir kısmının karşılanması, bazı durumlarda para yardımı vb.) 	<p>Teşvik Sistemi: Herhangi bir teşvik yoktur. Teşvik yerine yaptırım vardır. Öğrencilere beceri eğitimi vermeyen işletmeler, çalıştırmakla yükümlü oldukları öğrenci başına asgari ücretin 2/3'ünü Saymanlık hesabına yatırmak zorundadır. Diğer yandan, asgari ücretin net olarak kesinleştirilmesi de, daha önce brüt olarak değerlendirilmesi nedeniyle ücrette düşüş sağlanmıştır. Bununla birlikte Yatırım Ortamını İyileştirme Koordinasyon Kurulu (YOİKK) İstihdam Teknik Komitesi 2011 yılı Eylem Planı'nda, TOBB'un önerisiyle, eğitim birimi kurma ve eğitici buldurma yükümlülüğü yerine, bunun teşvik edilmesine yönelik bir eylem maddesi konulmuştur.</p>
UZUN SÜRELİ	KISA SÜRELİ
<p>Eğitimin Süresi: 2,5- 3,5 yıl.</p> <p>Bu sayede öğrenci adeta gerçek bir çalışan haline gelmekte, böylece işveren ile arasında güven ve uyum oluşmaktadır. Oluşmazsa da deneme süresince sözleşme feshedilebilmektedir.</p>	<p>Eğitimin Süresi: Ortaöğretim boyunca 300 saat.</p> <p>Bu süre yaklaşık iki aya tekabül etmektedir. Bu da öğrenci ve işverenin birbirlerine adaptasyonuna imkân tanımamaktadır. Meslek liselerinde; işletmelerde beceri eğitimi olarak 12. sınıf süresince, 2 gün okulda 3 gün işletmelerde, (toplam 864 saat) uygulanmaktadır. Teknik liselerde; yaz boyunca staj olarak (toplam 300 saat) uygulanmaktadır.</p>

KALİTE GÜVENCESİ VAR	KALİTE GÜVENCESİ YOK
Kalite Güvencesi Mekanizması: Her meslek için FMME tarafından hazırlanan eğitim direktifi ve işletmece hazırlanan ve odalarca uygulanması denetlenen eğitim planı ile kalite güvence altına alınırken, işletme ihtiyaçları doğrultusunda esneklik de sağlanmaktadır.	Kalite Güvencesi Mekanizması: İşletmelerde beceri eğitimi için herhangi bir kalite güvencesi mekanizması geliştirilmemiştir. İşletmeler, öğrencilere meslekleri dışında istedikleri işleri (cay verme, temizlik vb. işler dahil) yaptırabilmektedir.
YÖNLENDİRME VE REHBERLİK GÜÇLÜ	YÖNLENDİRME VE REHBERLİK ÇOK SINIRLI
Yönlendirme ve Rehberlik Sistemi: Yönlendirme ilkokul sonunda başlamakta, öğrenciler yeteneklerine göre farklı seviyede okullara gönderilmektedir. Dual eğitime girmeden önce de, genel eğitim içerisinde (5. ve 6. sınıflar), öğrencilerin yeteneklerine göre yönlendirilmesine ilişkin eğitim verilmektedir.	Yönlendirme ve Rehberlik Sistemi: Bunun için ayrılmış ayrı bir eğitim dönemi yoktur. Sadece rehberlik dersleri ve öğretmenleri mevcuttur.
MESLEK STANDARTLARINDA BÜTÜNSEL YAPI	MESLEK STANDARTLARINDA İKİLİ YAPI
Meslek Standartları Hazırlanması: Meslekler FMME tarafından onaylanmakta ve içeriği, işveren kuruluşları ile işbirliğinde yine FMEE bünyesinde oluşturulmaktadır. Bu anlamda bütünsel bir yapı vardır.	Meslek Standartları Hazırlanması: İkili yapı vardır. Meslek standartları, Mesleki Yeterlilik Kurumu (MYK) koordinasyonunda sektör kuruluşlarınca (odalar, sendikalar vb.), eğitim müfredatları ise MEB tarafından hazırlanmaktadır.

Kaynak: Özdemir, 2011, *Alman Mesleki Eğitim Sistemi ve Türkiye ile Karşılaştırılması 2*.

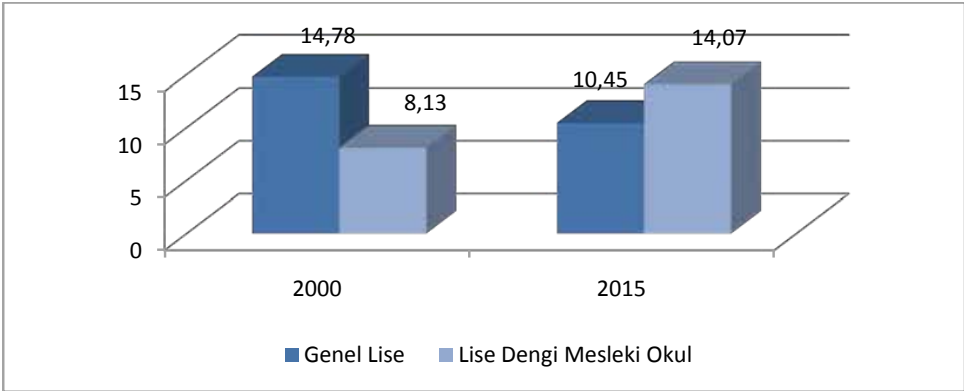
8. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Şekil 6’da görüldüğü gibi 2000’li yıllarda genel lise mezunlarının sayısı meslek lisesi mezunlarına göre daha fazla olurken üniversite sınav sonuçlarına uygulanan katsayı düzenlemeleri çerçevesinde 2012/2013 öğretim yılı verilerine göre genel lise ile meslek lisesi mezun sayıları neredeyse eşitlenmiştir.

Şekil 6: Ortaöğretimde Genel - Mesleki ve Teknik Lise Öğrenci Dağılımı (%)

Kaynak: MEB,2014, *Meslekî ve Teknik Eğitim Strateji Belgesi ve 2014-2018 Eylem Planı*

İstihdam durumları açısından değerlendirildiğinde 2015 yılı itibarıyla işverenlerin meslek lisesi mezunlarını daha fazla tercih ettikleri görülmektedir (TÜİK, 2016). Mesleki eğitim sisteminin işverenlerin talepleri doğrultusunda revize edilmesi ve işgücü piyasası ihtiyaç analizlerinin güncel bir şekilde yapılması durumunda bu sayının daha da artması beklenmektedir.

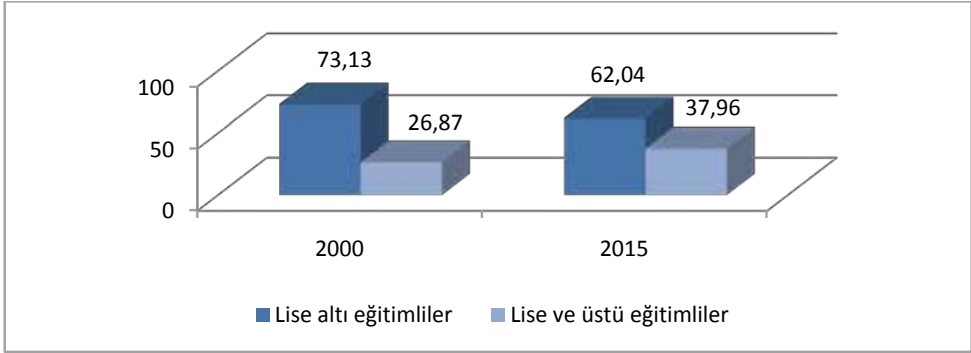
Şekil 7: Genel Lise Meslek Lisesi Ayrımında 15-24 Yaş İstihdam Oranları (%)

Kaynak: TÜİK, 2016, *İşgücü İstatistikleri*.

Bunun yanı sıra Şekil 8’de yer alan Türkiye’de eğitim durumlarına göre genç istihdamı incelendiğinde 2015 yılında lise ve üstü eğitim almış gençlerin yaklaşık % 38’inin, lise altı eğitim almış gençlerin ise yaklaşık % 62’sinin istihdam edildiği

görülmektedir. Bu da hâlihazırdaki işverenlerin ücret politikaları ve mesleki eğitimin kalitesinin düşük olması nedeniyle vasıfsız eleman tercihini ortaya koymaktadır. Aynı zamanda bu durum sadece gençlere yönelik bir durum olarak kalmamakta Türkiye'deki genel istihdamın yapısı da aynı şekilde dağılmaktadır.

Şekil 8: Eğitim Durumuna Göre 15-24 Yaş İstihdam Oranları (%)

Kaynak: TÜİK, 2016, *İşgücü İstatistikleri*.

Sonuç olarak, Alman Mesleki Eğitim sisteminin temelinde bulunan rehberlik ve yönlendirme, mesleki eğitime ilgili alanda yetenekli öğrencilerin girmesini sağlamaktadır. Türkiye'de ise yönlendirme ve rehberlik konusundaki eksiklikler nedeniyle genel eğitimde başarısız olan veya kısa sürede meslek edinin gelir elde etmesi gereken gelir düzeyi düşük olan ailelerin çocukları mesleki eğitime katılmaktadır (MEB, 2012: 49-52). Bu durum da mesleki eğitimdeki kaliteyi ve verimi olumsuz yönde etkilemektedir.

Meslek liselerinde günümüz işgücü piyasası ihtiyaçları doğrultunda eğitim verilmesi ve eğitim-istihdam ilişkisinin güçlendirilmesi amacıyla mesleki eğitim kurumlarının yönetiminde iş dünyasının ve diğer ilgili paydaşların ağırlıklı olarak yer alacağı bir model için altyapı oluşturulması gerekmektedir. Her bir mesleki eğitim kurumunun kendi yönetim kurulu tarafından yönetilmesi sağlanmalıdır. Bu amaçla sektörel vakıf, dernek vb.nin kendi sektörlerinde eğitim veren okulların yönetiminde etkin rol almaları sağlanmalıdır. Meslek liseleri, alanları ile ilgili firmalarla birebir iletişim içinde olmalıdır. Bunun için okul aile birliğinden sektörel firmalara, il özel idaresinden meslek odalarına ve derneklere kadar işin içindeki her birimin yer alacağı bir örgütlenme gerekmektedir (MEB, 2012: 137, 204).

Mesleki ve Teknik Eğitim okullarının, organize sanayi bölgelerinde ve oluşturulacak olan sanayi sitelerinde kurulması sağlanmalıdır. Teorik mesleki eğitim meslek liselerinde vermeye devam edilirken, uygulamalı eğitim organize sanayi

bölgelerinde bulunan iş yerlerinde verilmelidir. Böylece pratik mesleki eğitimin finansmanını işverenlerin üstlenmesi sağlanarak güncel teknolojik araç ve gereerle eğitim alınması sağlanmış olacaktır. Aynı zamanda staj eğitimi, eğitim sürecinin geneline yayılarak işletme, stajyer ve iş arasında bağ oluşturup öğrencinin beceri eğitiminin daha başarılı sonuçlanmasına sebep olacaktır.

Bu sistem ile kamu-yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları ile özel sektör temsilcileri arasındaki koordinasyon artacak ve teorik mesleki eğitimin meslek liselerinde pratik mesleki eğitimin ise işyerlerinde gerçekleştirildiği örgün mesleki eğitim sistemi için yeni sayılabilecek ikili eğitime dayalı uygulamaya geçilip etkin ve verimli bir mesleki eğitim sistemi yapısı oluşturulacaktır.

Almanya'daki gibi büyük ve geniş bir mesleki eğitim sisteminin kısa sürede kurulması mümkün olmamakla birlikte; uygulama ilk olarak, önceden seçilecek birkaç pilot bölgede başlatılarak sistemden ve mevzuattan kaynaklanan aksayan yönler tespit edilip, revize edilme imknı ortaya çıkacaktır.

Firma-okul işbirliği neticesinde iyi eğitim almış ve başarılı bir iş tecrübesi kazanarak mezun olan ara eleman, kısa sürede sürekli istihdam olanağı kazanacak ve 15-20 yıl içinde kapanması beklenen demografik fırsat penceresinin iyi bir Şekilde değerlendirilmesi sağlanacaktır. Mesleki eğitim sisteminde kalite artırımını ve ikili eğitim sistemine geçiş çalışmaları sonucunda, genç işsizliği oranı azalacak ve sosyal güvenlik sistemine kayıtlı işgücü artışı sağlanacaktır.

KAYNAKÇA

Altay, F., & Üstün , N. (2011). *Mesleki Eğitim Sistemi*. Konya Ticaret Odası, Konya. 10 Aralık 2014 tarihinde www.kto.org.tr/d/file/Mesleki_Egitim_Raporu.pdf adresinden ulaşılmıştır.

Darıcı, B., & Taşçı, M. (2009). Türkiye’de İşsizliğin Mikro Veri İle Farklı Tanımlar Altında, Cinsiyet Ayrımına Göre Analizi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(28), 140.

European Commission. (2014). *Draft Joint Employment Report From The Commission And The Council 2015*. 27 Aralık 2016 tarihinde http://ec.europa.eu/eu/ec.europa.eu/europe2020/pdf/2015/jer2015_en.pdf adresinden ulaşılmıştır.

Germany Federal Statistical Office (DESTATIS). (2017). 10 Ocak 2017 tarihinde <https://www.destatis.de/EN/FactsFigures/InFocus/EducationResearchCulture/VocationalTraining.html> adresinden ulaşılmıştır.

Germany Federal Ministry of Education and Research. (2016). *The German Vocational Training System*. 10 Ocak 2017 tarihinde <https://www.bmbf.de/en/the-german-vocational-training-system-2129.html> adresinden ulaşılmıştır.

Germany Federal Institute for Vocational Education and Training (BIBB). (2017). *Example of a cost benefit analysis of dual VET in Germany*. 18 Ocak 2017 tarihinde <https://www.bibb.de/en/698.php> adresinden ulaşılmıştır.

Germany Federal Ministry of Labour and Social Affairs. (2017). *Vocational Training in Germany*. 18 Ocak 2017 tarihinde <http://www.make-it-in-germany.com/en/for-qualified-professionals/training-learning/training/vocational-training-in-germany> adresinden ulaşılmıştır.

German Mission. (2017). *The German Vocational Training System: An Overview*. 18 Ocak 2017 tarihinde http://www.germany.info/Vertretung/usa/en/06__Foreign__Policy__State/02__Foreign__ adresinden ulaşılmıştır.

ILO. (2015a). *Global Employment Trends for Youth, 2015*. 27 Aralık 2016 tarihinde http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/---publ/documents/publication/wcms_412015.pdf adresinden ulaşılmıştır.

ILO. (2015b). *Unemployment rate by sex and age*. 27 Aralık 2017 tarihinde www.ilo.org/legacy/english/get/2014/GET_UR.xlsx adresinden ulaşılmıştır.

ILO. (2017). *Main statistics*. 18 Ocak 2017 tarihinde <http://laborsta.ilo.org/applv8/data/c3e.html> adresinden ulaşılmıştır.

- Karabıyık, İ. (2009). Avantaj ve Dezavantajları ile Genç İşsizliğinin Değerlendirilmesi. *Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, XIII(3-4), 294.
- Kılıç, C., & Bülbül, O. (2012). Genç İşsizliğine İlişkin Teorik Çerçeve Dünyada Genç İstihdamının Durumu. *İstihdamda 3i*(7), 40-41.
- Kılıç, C., & Özay, M. (2009). *Çalışma Ekonomisi Teorisi*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Korpi, T., & Mertens, A. (2003). Training Systems and Labor Mobility: A Comparison Between Germany and Sweden. *Scandinavian Journal of Economics*, 105(4), 599. 27 Aralık 2017 tarihinde http://econpapers.repec.org/article/blascandj/v_3a105_3ay_3a2003_3ai_3a4_3ap_3a597-617.htm adresinden ulaşılmıştır.
- MEB. (2012). *Mesleki Ve Teknik Eğitim Çalıştayı*. 19 Ocak 2017 tarihinde <https://mtegm.meb.gov.tr/TR/dokumanlar/calistay2012.pdf> adresinden ulaşılmıştır.
- MEB. (2014). *Meslekî ve Teknik Eğitim Strateji Belgesi ve 2014-2018 Eylem Planı*. Ankara: Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü.
- MEB. (2016). *Milli Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2015/2016*. Ankara: MEB.
- Murat, S., & Şahin, L. (2011). *AB'ye Uyum Sürecinde Genç İşsizliği*. İstanbul: İTO yayınları.
- OECD. (2014). *NEET Rates of Youth*. 18 Ekim 2016 tarihinde <https://www.oecd.org/employment/ministerial/employment-in-figures.htm> adresinden ulaşılmıştır.
- OECD. (2016a). *Demography and Population*. 26 Aralık 2016 tarihinde <http://stats.oecd.org/index.aspx?queryid=70953> adresinden ulaşılmıştır.
- OECD. (2016b). *Education at a Glance 2016*. 25 Aralık 2016 tarihinde www.oecd.org/edu/eag.htm adresinden ulaşılmıştır.
- OECD. (2016c). *Labour force Participation Rate*. 25 Aralık 2016 tarihinde <http://stats.oecd.org/index.aspx?queryid=70953> adresinden ulaşılmıştır.
- Özdemir, E. (2011). *Alman Mesleki Eğitim Sistemi ve Türkiye ile Karşılaştırılması 2*. Ankara: TOBB. 12 Ocak 2015 tarihinde haber.tobb.org.tr/ekonomikforum/2011/07/072-076.pdf adresinden ulaşılmıştır.
- Özdemir, E. (2012). *Alman Mesleki Eğitim Sisteminde Özel Sektörün Rolü ve Ülkemiz Mesleki Eğitim ve Oda Sistemi için Çıkarımlar*. 16 Ocak 2014 tarihinde <http://www.tobb.org.tr/AvrupaBirligiDairesi/Sayfalar/RaporlarYayinlar.php> adresinden ulaşılmıştır.

Rittersberger, H., & Çelik, K. (2016). *Genç Nüfusa Genel Bir Bakış*. 28 Aralık 2016 tarihinde <http://www.nd.org.tr/haberler/genclik-calisma-grubu-nun-genc-nufusa-genel-bir-bakis-calismasinin-raporu/63> adresinden ulaşılmıştır.

TÜİK. (2017). *Tanımlar ve Kavramlar*. 15 Ocak 2017 tarihinde http://www.tuik.gov.tr/MicroVeri/Hia_2011/turkce/metaveri/tanim/index.html adresinden ulaşılmıştır.

TÜİK. (2016). *İşgücü İstatistikleri*. 26 Aralık 2016 tarihinde <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/> ve <https://biruni.tuik.gov.tr/isgucuapp/isgucu.zul> adreslerinden ulaşılmıştır.

Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonu (TESK). (2007). 18 Ocak 2017 tarihinde <http://www.tesk.org.tr/tr/proje/yurutulen/ekspertiz/almanya.html> adresinden ulaşılmıştır.

Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu. (2008). *OECD Ülkelerinde Kadınlar ve Erkekler*. 28 Aralık 2016 tarihinde https://tisk.org.tr/...oecd_ulkelerinde_kadinlar/pdf_289_oecd_ulkelerinde_kadinlar.pdf adresinden ulaşılmıştır.

United Nations. (2017). *Definition of Youth*. 18 Ocak 2017 tarihinde www.un.org/esa/socdev/.../youth/fact.../youth-definition.pdf adresinden ulaşılmıştır.

United Nations Educational Scientific and Cultural Organization (UNESCO). (2017). 18 Ocak 2017 tarihinde <http://www.unesco.org/new/en/social-and-human-sciences/themes/youth/youth-definition/> adresinden ulaşılmıştır.

World Bank. (2006). *Turkey Labor Market Study*. 12 Aralık 2014 tarihinde siteresources.worldbank.org/INTTURKEY/Resources/361616.../Labor_Study.pdf adresinden ulaşılmıştır.

World Bank; DPT. (2009). *Türkiye’de Kadınların İşgücüne Katılımı :Eğilimler, Belirleyici Faktörler ve Politika Çerçevesi*. 15 Ocak 2014 tarihinde www3.kalkinma.gov.tr/.../View/.../DPT_DB_Kadınların_İşgücü_Piyasasına_Katılımı.pdf adresinden ulaşılmıştır.

YÖK. (2017). *Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi Öğrenci İstatistikleri* 10 Ocak 2017 tarihinde <https://istatistik.yok.gov.tr> adresinden ulaşılmıştır.